

Evvelki gün Millet Meclisi İktisat ve Nafia vekillerini istintaka çekti. Gayet mühim iki mesele hakkında vekil beyler izahat vermeye mecbur oldu. Maate-essüf, Meclis bu izahatı dinlemekle iktifa etti. Mevzuubahs olan işlerin münakaşasına girişmedi. Bu mesail hakkında millet huzurunda muhtelif nokta-i nazarlar teşrih olunarak icra vekillerine muayyen direktifler dahilinde hareket etmeleri lüzumunun ihsas olunması şayan-ı arzu idi. Bundan böyle, usul ve şekle dair akim müzakerelerle vakit geçirileceğine, vekillerin sık sık icraatları hakkında hesap vermeye davet olunmalarını, ve bu gibi işlerin derin bir takyide tâbi tutulmalarını temenni ederiz.

İktisat vekilinden sorulan mesele, bugün için iktisadiyatımızın en canlı noktasına temas ediyor. Türkiye'nin memalik-i ecnebiyeden ithal ettiği bunca masnuat ve hatta mevadd-ı gıdaiyeye mukabil, ihraç ettiği şeyler pek mahdut bazı mevadd-ı iptidaiyeye münhasırdır. Bizim gibi sınırlı istihsalî henüz namevcut olan memleketler için mevadd-ı iptidaiye ihracatı meselesi, iktisat nokta-i nazarından bir istiklâl veya esaret meselesidir. Dünya piyasasında alıcısı olan üzüm, incir, fındık, tütün vesaire gibi mahsulâtımız olmasa, münhasıran müstehlik bir millet vaziyetine düşecektik. Hariçten tedarikine muhtaç olduğumuz emtiaya karşılık millî varlıklarımız mütemadiyen elimizden çıkacak ve biz müthiş bir fakre duçar olacaktık. Bereket versin ki, ihracatımızın temin ettiği kârla, verdiklerimizi kısmen geri alabiliyoruz. Bu hususta ihracat meselesini ihmal edecek olursak, ticaret-i hariciyemizde bir muvazene husule getirmek için ya ecnebi emtianın gümrüklerden geçmesine mâni olacak tedabir ittihaz etmek yahut muhtaç olduğumuz masnuatı memleket dahilinde imâl etmek çarelerini bulmak icap edecekti. Bu iki şıktan birincisi gayet muzırdır. Hayat pahalılığını artıran âmillerin en müessiri bu nev'i memnuiyetlerdir. İkinci çare ise bir zaman meselesidir. Bugün bütün millet büyük bir tehalükle bu gayenin husulü için çalışmağa hazırlanıyor. Fakat bu sahada esaslı bir iş, ancak uzun bir intizar devresinden sonra meydana çıkabilir.

Bunun için hal-i hâzırda, memleketi zenginletmek değil, tedricî bir fakre düşmekten vikâye, ancak ve ancak mevcut ve meşhur ihracat mallarımızın hariçte revacını artırmakla mümkündür. Bu işle ciddi bir tarzda meşgul olmak mecburiyetindeyiz. Yalnız ilcay-ı zaruretle, tesadüf edilen güçlüklerin izalesine gayret etmek kifayet etmez. Hükümetin temelinden işi kendisine mal etmesi, itina ile tesbit olunmuş bir ihracat siyasetine malik bulunması icap eder. İktisat vekilinin ifadesinden, bu meseleyi arızî olarak tetkik ettiği ve mahsulâtımızın hariçte maruz kaldığı bazı işkalleri bertaraf edecek çareleri bulmağa çalıştığı ve daha ilerisine gitmediği anlaşılıyor. Biz hükümetimizin bu sahada böyle hayırhah bir bitaraflıkla iktifa etmesini çok şayan-ı teessüf buluyoruz.

İktisat vekâletinin dört el ile sarılacağı müsbet bir iş varsa, o da ticaret-i hariciyemizdir. Bugün o iş, ekseriyeti ecnebi firmalar namına hareket eden bir takım muhtekir komisyoncuların elinde kalmıştır. Ve bu yüzden kazanılması

759
mümkün olan milyonların büyük bir kısmı yabancı ellere geçiyor. Bu feci vaziyetin biran evvel önüne geçilmelidir. Şimdilik -un gibi bazı havaic-i zaruriyeden madut mevad müstesna olmak üzere- büyük sermayelere mütevakıf olan ithalât ticaretini idare etmeğe belki kudretimiz yetmez. Fakat millî servetlerimizi millî bir tarzda korumak, küçük müstahsillerimizi, zürramızı himaye etmek istiyorsak, muhakkak, ticaret-i hariciyemizin ihracat kısmına, hemen vaziyed etmeliyiz. İktisat vekâleti vakit geçirmemeli, biran evvel ihracatımızı taht-ı inhisarına almalıdır.

Eğer mahsulâtımızı, ilmî esaslar dahilinde ve ticarî bir zihniyetle, haricî müşterilere doğrudan doğruya bir devlet müessesesi arz edecek olursa, bu sayede birçok muhassenat elde edilmiş olacaktır:

- 1- Mahiyetleri meşuk birçok tufeyli geçinen vasıtalar aradan kalkacağı için, hem köylünün cebine daha çok para girecek, hem de satış fiyatlarını tenzil mümkün olacaktır.
- 2- Hasis menfaatlere bazıçe eşhas yerine, karşılarında mükemmel bir vesaitle işleyen büyük bir müessese bulmaları, ecnebi sermayedarlarının memleketimize karşı bugün tezelzüle uğramış olan itimad hislerini takviye ve piyasanın istikrarını temin edecek, ve fiyatları maceraperestane entrikalardan münbais gayr-i tabii temevvüclerden masun kılacaktır.
- 3- Mevcut stoklarımızın revacını temin için, bugünküyle kıyas kabul etmeyecek derecede müessir tedabir ittihaz edebilecek, gayr-i müsait şerait, uzun müracaatlere hacet olmadan dakikasında diğer selâhiyettar devlet teşkilâtının müdahalesiyle izale edilecektir.

Bu şerait-i feyyaz neticesi olarak, müstahsillerimizin şevki artacak, istih-salâtımız inkişaf edecektir. Bu mütalâata mebnidir ki, halkımızın öz menfaatleri namına, ticaret-i hariciye işleriyle devletin yakından alâkadar olmasını lüzumlu buluyoruz. İktisadiyatımızı mazhar-ı salâh etmenin ilk ve iptidâî şartı bu sahada bir inhisar siyaseti takip etmektir.

Fakat bu teşebbüs kırtasiyecilikle, memur zihniyetiyle başarılamaz. İktisat vekâleti ilmî bir tetkikten sonra, hususî bir teşkilât vücuda getirmeli, tam bir istiklâle malik bulunacak olan bu teşkilâta memleketin işler içinde yetişmiş erbab-ı ihtisasına büyük bir mevki verilmelidir. Yoksa şimdikilere mıkyaş yeni bir resmî daire ile iş görmeğe kalkışmak, hayır yerine şere müncer olabilir. Hüsrarla neticelenecek böyle üstünkörü icraattan ise, bugünkü âtil siyasette devam etmek evlâdır.

Herhalde efkâr-ı umumiye, bu hayatî mesail hakkında hükümetin ne düşündüğünü öğrenmeğe sabırsızlıkla intizar ediyor.

Nafia vekilinin beyanatına mevzu teşkil eden Chester projesi ve ona müte-ferri işlerde, iktisadî siyasetimizin aynı derecede mühim diğer bir cephesidir. Bu da ayrıca tahlile muhtac bir bahistir. Hakiki istiklâl-i iktisadî tekâmül temeli üzerine istinat edenidir. Ecnebi vesayetinden kurtulmamız bu şarta bağlıdır. Buna mebnî bu mesail üzerinde ne kadar fikir yorsak azdır. Bu lüzumu lâyıkiyla idrak ettiğimiz için, bu vadideki mütalâatımızı ayrı bir makalede arz edeceğiz.